

Sygn. I C 237/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2015 r.

Sąd Okręgowy w Słupsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Beata Kopania
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Karwacka

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2015 r. w Słupsku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej
z siedzibą we W.

przeciwko J. B. i A. W.

o zapłatę

utrzymuje w mocy wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 27.11.2014 r. wydany w sprawie (...) w części co do pkt 1, w pozostałej części wyrok zaoczny uchyla i nie obciąża pozwanych kosztami procesu.

Na oryginale właściwy podpis

Sygn. akt IC 237/14

UZASADNIENIE

Powód, (...) Bank (...) Spółka Akcyjna we W. wniósł o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, zobowiązującego pozwanego J. B. i A. W. do solidarnej zapłaty na jego rzecz kwoty 639.876,13 zł wraz z dalszymi odsetkami naliczanymi od dnia 6 czerwca 2014 roku do dnia zapłaty od kwoty 397.966,38 zł według stopy procentowej równej dwukrotności sumy: stałej marży banku, wynoszącej 2,00 % i zmiennej stopy bazowej, której podstawę wyliczenia stanowi średnia wartość WIBOR 3M, która na dzień sporządzenia wyciągu wynosi 9,48% w stosunku rocznym. Powód domagał się także zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Na uzasadnienie strona powodowa podała, iż udzieliła R. B. w dniu 23 stycznia 2009 roku kredytu w kwocie 4000.000,00 zł. R. B. nie wywiązał się z obowiązku spłaty zadłużenia. W dniu 9 listopada 2011 roku kredytobiorca zmarł, a spadek po nim nabyły z dobrodziejstwem inwentarza J. B. i A. W.. Pozwane pomimo wezwań i monitów nie wywiązały się z obowiązku spłaty należności w kwocie dochodzonej pozwem, na którą to składają się należność główna – 397.966,38 zł; odsetki za okres od dnia 23 stycznia 2009 roku do dnia 5 czerwca 2014 roku w kwocie 240.582,04 zł; opłaty i prowizje w kwocie 1.327,71 zł oraz dalsze odsetki naliczane od dnia 6 czerwca 2014 roku do dnia zapłaty, obliczone od kwoty 397.966,38 zł według stopy procentowej równej dwukrotności sumy: stałej marży

banku, wynoszącej 2,00 % i zmiennej stopy bazowej, której podstawę wyliczenia stanowi średnia wartość WIBOR 3M, która na dzień sporządzenia wyciągu wynosi 9,48% w stosunku rocznym.

Wobec braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i upominawczym sprawa została skierowana do postępowania zwykłego i zarejestrowana pod nową sygnaturą (...).

Pismem z dnia 29 października 2014 roku powód sprecyzował datę początkową żądania odsetkowego w kwocie 240.582,04, określając ją na dzień 30 stycznia 2009 roku (k.52), przekładając jednocześnie sprostowany wyciąg z ksiąg banku (k.53).

W dniu 27 listopada 2014 roku Sąd Okręgowy w Słupsku wydał wyrok zaoczny, w którym, w pkt. 1 zasądził solidarnie od pozwanych J. B. i A. W. na rzecz powoda (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej we W. kwotę 639.876,13zł wraz z odsetkami umownymi od kwoty 397.966,38zł od dnia 6 czerwca 2014r. do dnia zapłaty w wysokości stopy procentowej równej dwukrotności sumy: stałej marży banku wynoszącej 2% i zmiennej stopy bazowej, której podstawę wyliczenia stanowi średnia wartość WIBOR 3M w stosunku rocznym, wskazując jednocześnie, że wysokość odsetek nie może przekroczyć czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym i zastrzegając pozwanym prawo do powoływania się w toku egzekucji na ograniczenie odpowiedzialności pozwanych do wysokości wartości spadku nabytego po R. B. zmarłym 9 listopada 2009 roku w L.. W wyroku Sąd rozstrzygnął też o kosztach procesu i nieuiszczonych kosztach sądowych oraz nadał swemu rozstrzygnięciu rygor natychmiastowej wykonalności.

Powyższy wyrok zaoczny zaskarżyły skutecznie sprzeciwem pozwane wnosząc o jego uchylenie. Pozwane uznały powództwo w zakresie należności głównej. Zakwestionowały natomiast żądanie w odniesieniu do odsetek umownych za opóźnienie obejmujących okres od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty. Powołując się na orzecznictwo Sadu Najwyższego pozwane wywodziły, że sposób opisanie odsetek w wyroku tj. oznaczenie stopy odsetek za opóźnienie poprzez posłużenie się formułą „zmiennej stopy bazowej” oraz „czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego” uniemożliwia weryfikację prawidłowości dokonanego przez wierzyciela określenia ostatecznego zadłużenia odsetkowego. Nadto pozwane wskazywały, że ich odpowiedzialność powinna być ograniczona do kwoty 20.000 zł stanowiącej górną granicę odpowiedzialności każdej z pozwanych za długi spadkowe wobec powoda w związku z nabyciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Pozwane wnosiły też o nieobciążanie ich kosztami postępowania wskazując na kierowanie korespondencji na błędny adres oraz na trudną sytuację majątkową i finansową każdej z nich.

Powód, w odpowiedzi na sprzeciw, wniósł o utrzymanie wyroku zaocznego w mocy. Zwrócił uwagę, że wskazywane przez pozwane wymogi co do oznaczenia odsetek odnoszą się do bankowych tytułów egzekucyjnych. Tymczasem w niniejszej sprawie taki dokument nie został wystawiony. Powód przedstawił bowiem składniki zadłużenia w formie Wyciągu z Ksiąg Banku, zawierających pełną informację odnośnie składników zadłużenia, nadto w piśmie z dnia 29 października 2014 roku przedstawił wyliczenie dotyczące zarówno rodzaju naliczanych odsetek, stopy procentowej według której naliczane były odsetki, jak i okresów za jakie były naliczane, jak również kwot od których Bank naliczał każdorazowo odsetki, co pozwala na zweryfikowanie prawidłowości ich naliczenia.

Sąd ustalił:

W dniu 23 stycznia 2009 roku pomiędzy (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. (poprzednio (...) Bank S.A.) a R. B. zawarta została umowa kredytu numer (...) w kwocie 400.000,00 zł.

W § 5 umowy strony ustaliły, że oprocentowanie kredytu jest zmienne i stanowi sumę zmiennej stopy bazowej oraz stałej marży Banku. Na dzień zawarcia umowy stopa oprocentowania wynosiła 8,76% w stosunku rocznym, przy czym stopa bazowa wynosiła 6,26%, a marża Banku 2,50%. Jednocześnie wskazano, że stopą bazową jest Rynkowa Stopa Referencyjna WIBOR 3M. Podstawę wyliczenia stóp bazowych stanowi zaś średnia wartość Rynkowej Stopy Referencyjnej liczonej w sposób określony w ust. 4. Podstawę wyliczenia stopy bazowej stanowi średnia arytmetyczna

stawek Rynkowej Stopy Referencyjnej z kolejnych notowań w okresie od 22-go do 27-go włącznie trzeciego miesiąca poprzedniego kwartału kalendarzowego.

Strony ustaliły też, że oprocentowanie karne dla należności przeterminowanych jest zmienne i równe dwukrotnej wysokości oprocentowania nominalnego, lecz nie więcej niż 4-krotności stopy kredytu lombardowego ogłaszanej przez NBP, obowiązującej w okresach, za które odsetki są naliczane. Na dzień zawarcia umowy oprocentowanie karne wynosiło 17,52% w stosunku rocznym.

dowód: umowa kredytu numer (...) z dnia 23 stycznia 2009 roku wraz załącznikami k. 10-17

R. B. zmarł w dniu 9 listopada 2009 roku.

okoliczność bezsporna

Postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2012 roku, w sprawie (...) Sąd Rejonowy w Łęborku stwierdził, że spadek po R. B., na podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza jego córki J. B. oraz A. W. każda w 1/2 części.

dowód: postanowienie SR w Łęborku z dnia 20 kwietnia 2012 roku
k. 9

W dniu 5 czerwca 2014 roku powód wystawił wyciąg z ksiąg banku, w którym stwierdził, że w księgach Banku istnieje wymagalne zadłużenie wobec R. B. w kwocie 639.876,13 zł na które składają się: należność główna w kwocie – 397.966,38 zł; odsetki za okres od dnia 30 stycznia 2009 roku do dnia wystawienia wyciągu w kwocie – 240.582,04 zł; opłaty i prowizje w kwocie 1327,71 zł; dalsze odsetki, obciążające dłużnika od dnia następnego po dniu wystawienia wyciągu do dnia zapłaty, obliczone od kwoty 397.966,38 zł według stopy procentowej równej dwukrotności sumy: stałej marży banku, wynoszącej 2,00 % i zmiennej stopy bazowej, której podstawę wyliczenia stanowi średnia wartość WIBOR 3M, która na dzień sporządzenia wyciągu wynosi 9,48% w stosunku rocznym.

dowód: wyciąg z ksiąg banku dnia 5 czerwca 2014 roku k.53

Pismami z dnia 24 kwietnia 2014 roku J. B. i A. W. jako spadkobiercy R. B. zostały wezwane do spłaty zadłużenia, które na dzień 24 kwietnia 2014 roku wynosiło 635.535,01 zł.

dowód: wezwania do uregulowania należności wraz z zpo k. 18-21v.

Pomimo wezwań do zapłaty pozwane nie uiściły należności.

okoliczność bezsporna

A. W. jest zameldowana na pobyt czasowy pod adresem ul. (...), W. od 31 października 2011 roku do 31 grudnia 2016 roku. Na ten adres powód kierował do niej korespondencję przedsądową.

dowód: potwierdzenie zameldowania na pobyt czasowy k. 77, korespondencja powoda do A. W. k. 79-81

J. B. od dnia 24 września 1999 roku była zameldowana na pobyt stały pod adresem L., ul. (...), zaś od dnia 6 lutego 2015 roku jest zameldowana na pobyt stały pod adresem L., ul. (...). Powód korespondencję przedsądową kierował do pozwanej na adres L., ul. (...)

dowód: zaświadczenie o zameldowaniu k. 91, poświadczenie zamieszkania k.97, korespondencja powoda k. 89-90

A. W. jest uznana od dnia 19 stycznia 2012 roku za osobę bezrobotną.

dowód: decyzja Prezydenta m.st. W. z dnia 19 stycznia 2012 roku k. 76

Dział spadku po R. B. między pozwanymi nie został dokonany.

okoliczność bezsporna

Sąd zważył:

W niniejszej sprawie strona powodowa domagała się od pozwanych jako spadkobierców kredytobiorcy, R. B., zwrotu należności wynikających z umowy kredytu.

Ustalony w niniejszej sprawie stan faktyczny nie był w zasadzie pomiędzy stronami sporny. Pozwane nie kwestionowały, że ich ojciec, R. B., zawarł umowę kredytu bankowego, jak i że powodowi przysługuje wierzytelność w kwocie dochodzonej pozwem, czego wyrazem było uznanie przez nie powództwa co do zasady jak i co do wysokości. Istota sporu sprowadzała się do rozważenia czy zasadny jest zarzut pozwanych ograniczenia ich odpowiedzialności do kwoty 20.000 zł oraz czy w sposób prawidłowy określone zostały odsetki za opóźnienie powstałe po dacie wystawienia wyciągu z ksiąg banku, tj. w zakresie odwołującym się do klauzuli opisowej odsetek.

Jedynie dla porządku wskazać należy, że niewątpliwie w świetle art. 922 § 1 k.c. zobowiązanie z tytułu zaciągniętego przez spadkodawcę kredytu, jako obowiązek o charakterze majątkowym, należy do długów spadkowych, które zgodnie z powyższym przepisem, z chwilą śmierci spadkodawcy przechodzą na spadkobierców. Jako że pozwane nie dokonały dotychczas działu spadku, to stosownie do treści art. 1034 § 1 k.c. ich odpowiedzialność za długi spadkowe jest solidarna,

Jeżeli chodzi o zakres odpowiedzialności za długi spadkowe, to stosownie do treści art. 1030 k.c. do chwili przyjęcia spadku spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko ze spadku, natomiast od chwili przyjęcia spadku odpowiedzialność ta ulega zmianie i ponoszona jest całym majątkiem. Istnieje jednakże możliwość ograniczenia zakresu tej odpowiedzialności poprzez sposób przyjęcia spadku. Sytuacja taka zachodzi w niniejszej sprawie. Pozwane bowiem przyjęły spadek z dobrodziejstwem inwentarza, co w konsekwencji powoduje ograniczenie wysokości ich odpowiedzialności do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku (art. 1031 § 2 k.c.). Oznacza to, że pozwane są zobowiązane do zaspokojenia należności powoda tylko w takim zakresie, w jakim znajdują one pokrycie w wartości nabytego spadku. W zakresie w jakim zobowiązania te przewyższałyby wartość masy spadkowej nie są one zobowiązane do spłaty pozostałej części długu. Zasada ta została wyrażona w zaskarżonym wyroku zaocznym właśnie poprzez zastrzeżenie pozwanym prawa do powoływania się w toku egzekucji na ograniczenie odpowiedzialności pozwanych do wysokości wartości spadku nabytego po R. B. – zgodnie z art. 319 k.p.c. W kontekście zgłoszonego przez pozwane zarzutu ograniczenia ich odpowiedzialności do kwoty 20.000, jako że czynna wartość spadku wynosi 40.000 zł, a ich odpowiedzialność jest solidarna, wyjaśnić należy, że z treści art. 319 k.p.c. w sposób jednoznaczny wynika, że Sąd zastrzegając prawo powoływania się przez pozwane na ograniczenie odpowiedzialności nie wskazuje wartości spadku. Rzeczą Sądu w niniejszym postępowaniu nie było ustalanie kwestii istnienia spadku (majątku) po spadkodawcy i jego wartości. Powyższe należy do postępowania egzekucyjnego. Konstrukcja solidarności przesądza zaś o tym, że każda z pozwanych odpowiada za cały dług spadkowy. Zobowiązanie solidarne polega bowiem na tym, że wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, kilku z nich lub każdego z osobna a zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników solidarnych zwalnia pozostałych (art. 366 k.c.). Istnienie majątku spadkowego w żaden sposób nie wpływa zatem na zakres zobowiązania pozwanych, dopóki nie nastąpi faktyczne zaspokojenie wierzyciela. Tym samym zarzuty pozwanych, by ograniczyć ich odpowiedzialność za długi spadkowe do kwoty 20.000 zł były niezasadne.

Odnosząc się do drugiej spornej kwestii, sprowadzającej się w istocie do oceny, dopuszczalności zasądzenia odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia poprzez użycie klauzul opisowych, odwołujących się do „zmiennej stopy bazowej” i „czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego” przywołać należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu uchwały z dnia 11 września 2014 roku ((...), LEX nr 1504875), że dopuszczalne jest orzekanie o odsetkach należnych za okres między wydaniem wyroku a spełnieniem świadczenia także wtedy, gdy mają one stopę zmienną, z zastrzeżeniem jednak, że zmiana stopy została uzależniona od czynników obiektywnych, co eliminuje jakąkolwiek swobodę interpretacyjną oraz umożliwia ustalenie stopy odsetek w drodze prostych działań arytmetycznych.

Rozważenia zatem wymagało, czy zmienna stopa na podstawie jakiej określone zostały odsetki umowne należne za czas od wystawienia wyciągu z ksiąg banku, tj. od 6 czerwca 2014 roku, do dnia zapłaty oparta jest, po pierwsze, na obiektywnych czynnikach, po drugie, czy ich wyliczenie jest możliwe w oparciu o proste działania arytmetyczne i po trzecie, czy wyeliminowana jest jakakolwiek swoboda interpretacyjna. W niniejszej sprawie odsetki umowne stanowią sumę zmiennej stopy bazowej i stałej marży banku. Stopą bazową jest Rynkowa Stopa Referencyjna WIBOR 3M. Tak więc WIBOR 3M jest parametrem określającym wysokość odsetek. Stopa ta nie podlega negocjacji stron, nie jest też określana dowolnie przez powoda albowiem jest ustalana przez rynek międzybankowy i zależy od wielu czynników takich jak chociażby inflacja, wysokość stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej. W umowie kredytowej stanowiącej źródło zobowiązania pozwanych został określony mechanizm aktualizacji stawki Rynkowej Stopy Referencyjnej i wyliczania w oparciu o nią stopy bazowej. Tym samym dopuszczalne było określenie wysokości odsetek umownych poprzez odwołanie się do zmiennej stopy bazowej, której podstawę wyliczenia stanowi średnia wartość WIBOR 3 M w stosunku rocznym.

Ponieważ wysokość odsetek umownych, stosownie do art. 359 § 2¹ k.c. nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne), Sąd z urzędu w wyroku zaocznym zastrzegł, że wysokości odsetek umownych nie może przekroczyć wysokości odsetek maksymalnych. Posłużenie się przez Sąd formułą „czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego” było dopuszczalne, albowiem stopa ta ustalana jest przez umocowany konstytucyjnie centralny bank państwa, działający przez swój organ ustawowy, według określonej procedury, stosownie do aktualnej sytuacji ekonomicznej i stabilności systemu finansowego. Tym samym stopa ta oparta jest na obiektywnych czynnikach, a wyliczenie na jej podstawie wysokości odsetek sprowadza się do dokonania operacji matematycznych czy to przy użyciu tzw. kalkulatorów odsetek, czy specjalnych tabel. Stanowisku temu nie zaprzecza, wyrażony - w powoływanych przez pozwane uchwałach Sądu Najwyższego - zakaz posługiwania się przy określaniu stopy odsetek za opóźnienie formułą „czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego”, albowiem zakaz ten dotyczył wyłącznie bankowego tytułu wykonawczego.

W konsekwencji powyższym rozważań, Sąd na podstawie art. 347 k.p.c. utrzymał w mocy wyrok zaoczny z dnia 27 listopada 2015r. w całości cod o punktu pierwszego, uznając za roszczenie słuszne, mając na uwadze art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. prawo bankowe w zw. z art. 1031 k.c. zarzutu podniesione w sprzeciwie nie podważyły skutecznie kwestii odsetek umownych opisanych w wyroku zaocznym, ani swej odpowiedzialności za zaistniały dług.

Rozstrzygając kwestię kosztów procesu, Sąd uznał, że w niniejszej sprawie zachodzą podstawy do nieobciążania pozwanych kosztami procesu na podstawie art. 102 k.p.c. Z przedłożonych przez pozwane, jak i powoda dokumentów, tj. korespondencji przedsądowej nie wynika, by pozwane, kwestionowały roszczenie powoda co do zasady, czy co do wysokości, jak i by uchylały się od zapłaty dochodzonej niniejszym pozwem należności. Korespondencja ta była wynikiem mylnego rozumienia przez pozwane instytucji solidarności i odpowiedzialności za długi spadkowe w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Uzasadnia to w ocenie Sądu przyjęcie, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególne okoliczności, pozwalające Sądowi nie obciążać strony pozwanej kosztami, pomimo przegrania procesu. Nie bez znaczenia jest też okoliczność, iż pozwane zostały w niniejszej sprawie zwolnione od kosztów sądowych. Wprawdzie powyższe nie zwalnia samo przez się pozwanych od obowiązku zwrotu kosztów powodowi, nie mniej, sytuacja majątkowa i życiowa pozwanych, szczegółowo zbadana i oceniona przez Sąd w ramach wpadkowego postępowania o zwolnienie od kosztów sądowych, może być uznana za szczególnie uzasadniony wypadek przemawiający za tym, by nie obciążać pozwanych kosztami.

Sąd nie obciążał pozwanych również kosztami rozprawy zaocznej, albowiem pozwane wykazały za pomocą stosownych dokumentów, że wskazane przez powoda w pozwie adresy ich zamieszkania były niewłaściwe.

Na oryginale właściwy podpis